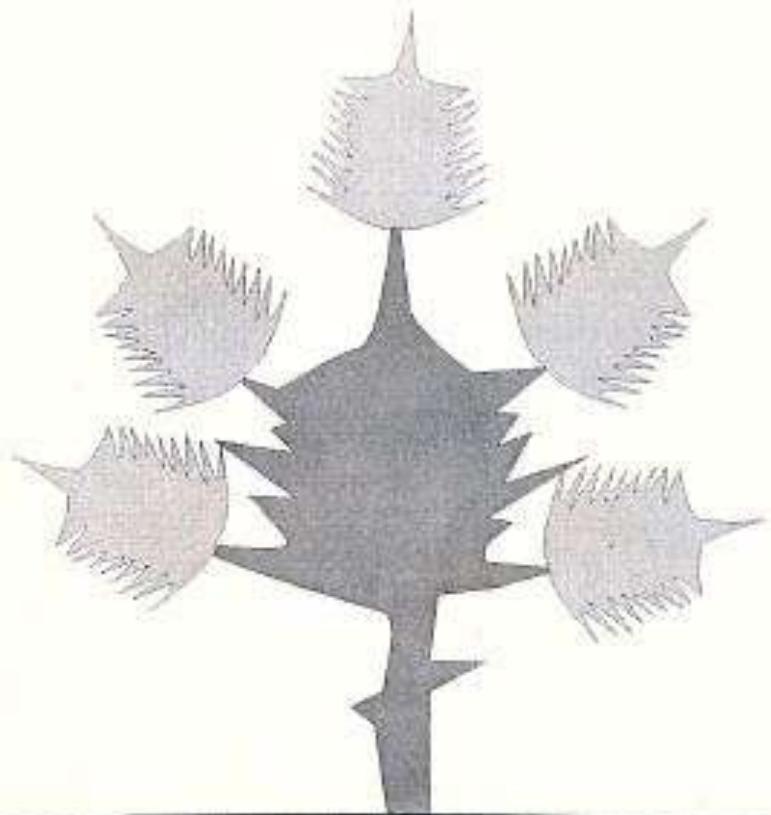
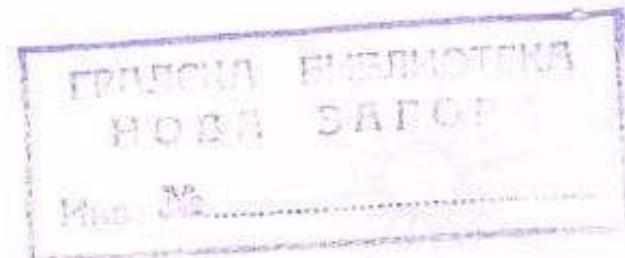
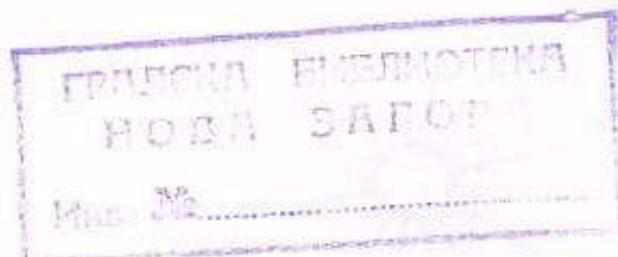

Величко Георгиев

УВАЛИЙСКИ
ЗАКАЧКИ

Художник на илюстрациите
Аманас Зоев

Корица, оформление и предпечат:
Калин Калинов и Павел Калинов

ВМЕСТО ТВОРЧЕСКА БИОГРАФИЯ

Казвам се Величко Георгиев и съм роден в най-източния край на Горнотракийската низина, в семейство на чалгаджии и хоротропци. Имам трима братя и една сестра, все с хубави имена: Рада, Диньо, Стоян и Георги. Чично ми Величко, на когото съм кръстен, беше най-известният гайдар в този район. Баща ми с другия ми чично, Слав, изпълняваха на свирки множество народни мелодии. Те, двамата, удивляваха с изящното си изпълнение на тракийска ръченица, на която учеха моите братя и приятелите им. Аз изживях детските си години сред тях и, израснал вече като миньор в откритите гипсови мини на центraleта Раднево, се сближих и привързах към нравите и обичаите им. Този район е населяван от хора, които по природа обичат задявките, шегата, духовитостта и самоиронията. На мен се падна голямата чест да ги опозная като силни, победили себе си по живота и личности. Сред тях като ученик, миньор и по-късно оператор на мегаватова турбина в ТЕЦ "Марица Изток-2", се почувствах одухотворен и мъдър при беди и сложни за мене ситуации. Те ми дадоха духа и самочувствието на човек, който може да се самопобеждава. Този край, за който само Бог знае кога се е сдобил с името "Ува", не е никаква затворена криба, в която блуждаят мракът, нищетата и бедността. Будният ум, веселият нрав и поучителната изобретателност на хората са подсказвали, че населващите този район на Златната Загария, бялото злато и топлоелектрическите централи, не могат без закачката и самоиронията. Те са част от човешката им същност. От това искрящо огнище, кое то си остава вечно живо, проучвам и обработвам техните мъдрости, остроумия, поговорки, изрази, гори песни - като се стремя да внеса повече истинност и колорит посредством езиковите особености на диалекта. Да станат те по-блъскави, без да се отклонява специфичната им битийност, свежест и правдоподобност. Старая се да не намалявам движението на слушката посредством простотата на езика, носещ присъщата си музика. Ето към какво се стремя в своята творческа работа. Доколко съм успял, драги читателю, ще се увериш, когато разтвориш следващите страници.

Авторът

AZ OTIVAM DA PASA!

Radул от от Пехливанстанчовия род и младата му съпруга Милка се почувствали уютно в магарешката си каручка, когато отивали на бостана. Те трябвало да прекосят Мацанска кория, за да стигнат до тяхната нива, която се намирала в най-плодородния кър Юрта, дадена от дядо му Биньо зестра. Там, освен другите селскостопански посеви, ставали едри и сочни дини, пълни и неполивни красавици. Още на първата полянка Радулица се разнежила, разчуствана от красивата околност и зелената девствена трева. Насстроението ѝ се предало на Radул. Пък колко му трябва на човек, когато зад гърба му стоят не повече от 25 години. Природата предразполага не само към размишления, а и към пълноценни изживявания на възникнали емоции и мераци. Втората полянка още повече вдъхновила младите съпрузи към интимност. Магаренцето твърде дълго си хрупкало сочна трева. Поуморени, просмукани от взаимността си, те продължили пътя, за да стигнат до бостана. Разлистената кория очертавала своя край. Нивата им се виждала вече.

- Погледни, Radule, ония там красиво сплетени дървета. Хайде да спрем малко, да им се порадваме, а може и ние като тях да се скрепим. Сигурно и гората ще ни се зарадва. Пък кога сме идвали тук, я!... Ха, за последно, ге! А и магаренцето ще се нахрупка на зелена трева.

- Че не ни ли домяза мър, жено! Хамен пладне е. Ти като искаш, остани малко с магарето, а аз отивам да паса!...

А НЕГО БЕЗ ПЕТАЛИ ЛИ ДА ГО ВЪРНА?

Лиганската любов бутеше от царевичните кочани и сълнчогледовите стебла. Старатата жена дежуреше пред нея и често поднасяше в огнената уста на кюмбето дървата и изпърхнал тезек. Мириеше на оборски тор. Преди години повечето от увалийските семейства се отопляваха през зимния сезон не с дърва, а със сълнчогледови стебла, царевични кочани и тезеци от говежди тор. Него те настилаха по хармана, преди да дойде вършитленото време, после го претърпиха с ваяк или сюрия овце, насичаха го на форми като тухли, нареждаха ги на пирамиди и, когато изсъхнаха окончателно, ги прибраха на сушина. Това бе по-значителната и надеждна опора като отоплителен материал. Пък и тезециите поддържаха по-продължително време жар. На пръсти се бояха семействата, които се отопляваха с дърва. Коста Върбин бе един от хората, които се радваха на положението си на по-заможни селяни. Въщност той беше обущар. Правеше изделията си по поръчка и конфекция. Ама, казано честно, беше майстор. Имаше златна ръка, както обичаха да го хвалят съселяните му. Пък и цената беше приемлива. Не пренебрегваше и кърпачеството, което вървеше редом с другото. А клиентела комай имаше най-много. Жена му Томка, наречена Чистата, в магазина, на хорото или на седянка повтаряше:

- Царят попитал: - Кандидатът на дъщеря ми какъв занаят има? - Ха иди, че отречи предимството на занаятчията...

Коста бе изработил и няколко цифта цървули, ама само да ги погледнеш, ти стига, за да ахнеш. И ето го с кончето и шарените дисаги, както често правеше, рано тръгна за градския пазар. Там той вече бе пробил, както се казва, внезапно, сигурно. На изпроводяк Томка му пожела лек път и да се върне без обуща. Коста кимна с глава и поеха с кончето занаятчийската си орисия, със закачката:

- А него без петали ли да го върна?!...

АХ, КАКЪВ ВЪРТЕ!

Гепичката беше като повечето свои съселяни - кромък, работлив. Той присъства при основаването на трудово-кооперативното земеделско стопанство като спасителен бряг. Бедностията го принуждаваше да се включи без колебания в кооператива, белким той му помогне. Че новото трудно си пробива за път, бързо е и трудно се доказва, но онези, които нямаха друг избор, се вляха, както се казва в приказките, с кошниците. Работата на полето никога не е била лека и привлекателна, но селският човек е различал единствено на нея, тък сега трябваше повече работна ръка.

...Годината бе подредила всичте сезони така, че и зимният да е задостен с нещо. В буретата закипя виното, по сайвантиите висяха луканки и бутове, а печките привличаха, най-вече с грежната ракия, весели компании. Между другарите си Гепичката бе само той ерген. Те често го подсмиваха, че нещо закъснява с женитбата. Както я кара още няколко години, и ще го причислят момите към старите ергени - тък тях вече трудно ги задомяват. Рано пролетта, съвсем неочеквано, Гепичката решъ, че му е дошло време за задомяване. Така и направи. Прибра си стопанка, заживяха спокойно и кромко. Помагаха си в съдицата работа - изобщо сполучлив брак. Зимата отново показва капризите си, когато около семейното огнище нещо подготвяше приятната им изненада. В един такъв зимен ден, късно през нощта, неговата съпруга Тодорка му доверила за настъпилите болки и че нещо ѝ е много тежко.

- Женски работи - гласно помислил мъжът ѝ. Но леглото не приютявало младата стопанка. Почувствала се много напрежната, помолила мъжа си да отиде и побика кооперативния шофьор, за да я откара до града, защото времето ѝ е дошло. Гепичката беше известен в цялото село със своята плахост и необикновен страх. "Сега е среднощ, как да отида, нали има нощни бродители - опасно е."

Жената започнала да се превива от родилни болки а той я успокоявал с думите:

- Пък почакай малко се, нека се съмне, че тогава. Ето ти малко сода, пийни си. Това не водело нещата до своя логичен край. Младият съпруг се видял в чудо, замъхкал се, заозъртал се и, като се ударил силно по слабините, извикал:

- Аах, немирнико такъв, да знаеш само какъв въртел ми докарала до главата?!...

БЕЗ ТОВА ЩЯХ ДА ГИ ВАДЯ!

Йовчо Въглена и неговият зем Радни се черпили доста со-
лидно в хоремага. Щом дошло време да си ходят, те са
мо си сменили местата и продължили. Свечерило се. Отново реши-
ли да си ходят, но пак си сменили местата и продължили. Така състя-
нали последни в заведението. Накрая съдържателят ги съprobъл и
поединично до входната врата и, като им пожелал лека нощ,
заключил, за да си ходи и той. Зетят и дядото си тръгнали да си хо-
дят по домовете, ама краката им отказвали. Йовчо рекъл на Радни:

-Аз на шапката си ли казвах да не пием тази слаба ракия, оти
няма да мое да ни носи, ти к'во казваше:

-А, ша мой, ша мой, като направим по литър. Сега и литърът
тежи, затова се гънат краката ни.

Въпреки това, те не останали на улицата.

На следващия ден отново се срещнали махмурлии и си разме-
нили по някоя дума:

-Други път - казал Въглена, като човек с по-голям опит, - ще
пием само вино и то червено. Ама - внезапно констатирал той, - къ-
де ти са предните зъби?

Зетят му отговорил кромко и покорно:

-Аз и без това щях да ги вадя...

БЕШЕ, АМА СЪМ САКЪ!

По понятни причини няма да спомена онова увалийско село, където ни отвежда случката. Било много, много отдавна. Хората започвали своите делници и празници еднообразно и скучно. Нямало ток, радио, телевизия. Газеничета, лампи, фенери и свещи били основното светило, нерядко - и огнището, което топлело челядта. Патриархалният бит господствал във всеки дом, както песента и приказката...

...Манджука Санди, най-близкият племенник по сестрина линия на небезизвестния зевзек Гочо, имал поизоставена памет. Той започнал ученическите си години в първо отделение и до навършване на зрелост с него останал. Такива били възможностите му. Годините и за него се въртели неподвластни на никого. Санди се изргенил и започнал да ходи по хора, тлаки, меджии. Дошло време да го задомяват. Родителите му добре знаели, че той сам не може да направи това, поради което склонили годежари да сторят халал. В една зимна вечер мисионерите похлопали на вратата на сиромах Тончо. Едно момиче имал той, тък и веднъж било женено. Несполуката го отвела отново в бащиния дом. Затова годежарите срещнали очакваното му несъгласие. Ама нали блага дума султански врати отваря, накрая бащата склонил. Отвели булката в новия ѝ дом...

В селската кръчма е шумно. Разпалени от алкохола, задръжките на хората стават неуправляеми.

-Хей, преснолюбец, как се чувстваш сега, нали е хубаво да си женен, тък и жена ти е добра и кромка, ама да я любиш харно хем, защото и тебе ще те разостави! - задяват го зевзеците и Санди се хваща.

-ъф, ша га любя въ, не моя ли да са наспа, ами ша га любя, че теми к'во ша прай, зер!

-Ами като я взе, беше ли любена? - продължават да го закачат.

-Беше я, ама съм сакъ! - отговаря без задръжки младоженецът и вдига шишето с виното...

БОЛЕСТТА НА СТАНА

 а Мазников Добри жена му била много мързелива. За та-
кува въжи народната поговорка: "Мързелът не мори, а
мъчи". А била определено лаком човек. Тя доизяждала всички останъци от приготвените манџи, макар често да се тъкмляла за болна.
Веднъж Добри рекъл:

-Жено, ти почивай, а аз ще сгответя нещо за ядене.

Така и сторил. Изпържил за себе си три яйца, а за Стана - шест. Поднесъл той приготвеното ястие с подходяща салата и цял самун хляб. На софратата яли до облизване на паниците и накрая леля Добревица се оригиналала, изпъшкала състрадателно и казала:

-Тежко ми е, Добри, тежко - болна ли съм, мъжо, не зная - или ша са разболявам па. И... се изтегнала безжизнена на миндерчето ...

В ЕДНО ОГЛЕДАЛО ДА СЕ ОГЛЕЖДАТЕ!

 а ме убие най-грозната жена. Така поне се твърди в приказката. Можеш да се спасиш или да предизвикаш злобата, която може да те застраши като Дамоклев меч. Такава злост измества всичко, което пали нервите на човека за добро или лошо. Така си правеха своите заключения онези, за които ще стане дума след малко...

...В селото ни имаше двама души - единият гърбаб Койчо, другият - куцият Минчо. Те бяха родени един за друг и все заедно дружаруваха. Така и позастаряха неженени. А щом седнеха да се почерпят, попийваха си хубавичко и започваха да одумват съселяните си, като го правеха иронично и сполучливо. Койчо често казваше:

-А ба, Минчо, ти виждал ли си скоро бърснаря Вълко - все бра-
дясал и непостриган ходи, прилича ми на старял котарак. А обуша-
ря Таню, на когото краката са изкривени от изтърканите от една-

та страна токове. Ама какак на всичко е терзията - все косата си глади с шарлан, прави се на какъвто не е и ходи окъсан и гол. Това от нямане ли е? Терпин!

Минчо ще рече пък:

-Хей, Койчо, хайде да отидем на гости у чобанина Бончо, та да си похапнем прясно сиренце, а може и масълце да сложи на паралията.

-Ухаа, у тях, в неговата къща с трън да завъртиш, няма да заекачи нищо - уточни приятелят му, - а ти искаш благинка! Така те превъртяха лентата и не пропуснаха никого, докато изтече денят.

...Било късна есен. Димитровден. В съседното село Староселец имало сбор. Двамата ергенаши решили да отидат на гости на общия им познат и приятел Грозъо. Той бил най-уважаваният ерген. Нещо като горгорбашия на селските отбор Йонаци. И нали е влиятелен, може и някоя мома да им препоръча.

...Препечената гроздовка запалила още повече мерака им и те отпуснали душите си. Кандърма не им била нужна. Селският мегдан пъстreeл от сборджии, гърмял от музика. Сергиите предлагали разни армагани.

-Ето, гледайте - казал домакинът, сочейки с очи поизостаналите моми. Имате богат избор. Щом решите нещо, аз съм насреща - одма Ви страквам. Ама да не ме посрамите. Искам со кротце, со благо.

Дошло време да си тръгват. Любезният домакин пожелал да узнае дали са харесали някоя мома.

-Гледахме, гледахме и какво забелязахме: една разногледа, друга с изсулен сукман, трета се смее без причина, четвърта и пета и т.н. - Все недомаслени. Що да ти кажем, приятел?!

-Ама Вие сте били големи кусурджии, бре. Че то с такива като Вас, трябва в едно огледало да се оглеждате.

И се разделили по живо, по здраво...

ВОДА ДА ТИ СТОПЛИ, ЕША Й НЯМА!

 Нико Добрая винаги тихо и кромко говореше на жена си Калинка. Така и сега внимателно я попита дали не си спомня, когато били на сбор в село Беш тепе, кого са заварили там. От тогава беше минала почти една година, но той отлично помни своя аскер-аркадаш, защото е един такъв, прави се на смахнат, пък ги намества добре. Никога не пада на гърба си - същинска комка е.

-Ама, Нико, ти един ли, двама ли приятели имаш, че да си спомня точно към кого ма насочваш. Пък нали знаеш, че аз не съм толкова контактена: Хортувам само да не кажат хората, че на Добрая жена му не знае азбуката. Ти най-добре знаеш как пиша и чета, казано тамандан. И ако бях изкарала още едно отделение, можеше и даскалица да стана. Не се гневиш, зная, дето ти думам така. И какво ти дойде на акъла пък за този твой приятел, нещо важно ще да е?!...

-Ами налбантин е. Подковава добитък. Демек слага им железни калеври. Та викам, дали да го потърся, щото да подкове нашето конче. Забелязвам го, горкото добиче, изпочутило си търнаците, а може да започне да куца, тогава за нас ще стане много лошо - като дом без стопанка. А без такава всеки знае докъде се стига. Няма подредба в къщата, няма манджа, чисто пране и чисти деца. Кой иска да урадиса на зло...

...След няколко дни Нико отиде в съседното село Богдан махле. Там той потърси приятеля си. Намери го без затруднения. Двамата се прегърнаха братски, ахкайки от радостната изненада. После приказката тръгна разбъркано, в надпревара. Всеки бързаше да се похвали за нещо. Нико обичайно по-кромко хвалеше стопанката си, като наблегна на сполуката с Калинка. Разбрала, скопосна е. Кромка като божка кравичка и е ...хубавица.

Увалийският потомствен зевзек на Йовчо Въглен - Демир, не можеше да остане по-нацир от този скромнотиняк, както той го наречаше добронамерено, затова натъртено каза:

-Слушай, брат ми, и моята жена е чудесен човек. Това салата,

мусака, попска яхния и, да не ти изреждам всичко, прави го с чалъм и желание - вярвай ми, каквото хване - става, ама вода да ти стопли - еша ѝ няма в цялата Ува!...

ВСИЧКОТО ЧИЛЯК

Внукът на Йовчо Въглена - Дочето, седнал на голата диканя, си тананикаше някаква мелодия и от време-навреме навикваше боловете, които лениво се движеха в кръг по хармана. Пшеничените класове и стебла хрускаха под острите кремъни, за да се превърнат в чисто зърно и мека плява. Дъщеря му Занка занесе резен диня и той с охота започна да се разхлажда. Късно следобед, когато харманът беше готов, някакъв продавач зовеше харманджиите да си купят плодове. Дочето взе шиника, насипа до половина едра пшеница и застана пред каруцата на продавача. Нещо сладко го подтикваше. Очакваха второ дете. Пък как му се искаше то да бъде момче. А сега щеше да е доволен да занесе пресни и сочни круши на жена си. Това му доставяше тиха семейна радост. Непознатият напълни съда с ухаещи плодове и пробължи да известява за прясната си стока...

...Севернякът вече духаше и младият стопанин започна с дървената лопата да отвява зърното от плявата. Едните пшенични зърна блестяха като златни на августовското слънце. Прибираше се хлябът на семейството. Корсакът трябваше да е пълен, нали още едно желано гърло ще дойде в края на месеца на тяхната паралия.

Наскоро една възрастна жена се застоя у тях, за да съобщи първа за радостта в Дочевото семейство. Бяха се сдобили с две момченца. Тамкото почерни, както му е редът, за здраве и живот, после презърна дъщеричката си, която много-много не се зарадва на

своите братчета...

Бяха се изминали две години на радост и приятна връв в семейството на Дочето, докато в един хубав пролетен ден настъпи смут и тъга. Съпругата му се беше поболила нещо. Започнаха: баене, леене на куршум, лечение с билки и друга народна медицина. Предписваха се куп лекарства, но нищо не помогна. Трите деца останаха без майка и грижата за тях падна на бащата. А полето не чака - трябва да се оре, сее, жъне - изобщо работа до гуша, както имаше навика да казва Дочето..

...Една утрин, когато той отиваше при ковача да му натъни лемежа, срещна вдовицата Гана. Сякаш Господ му я изпрати и той неудържимо се зажалва:

-Гано-о-о, Гано, опустя ми къщата. Децата оголяха, няма кой един самун хляб да ни замеси и опече. Много тежко живеем. Мъката ще ме съсипе. Белким се съгласиш да станеш майка на децата ми и стопанка на дома ми?

Гана беше останала вдова заради един синур. Нейният съпруг и брат му се скарали за пегя земя и хоп единия в гроба. Каква полза има тя от това, че човек лежи в затвора, нали мъжът ѝ вече никога няма да се върне. На приказката на Дочето тя нищо не отговори, защото всичко ѝ го дъде тъй неочеквано, като гръм от ясно небе. Тя гори не беше си мислила за такива неща, но сега ѝ се стори, че си заслужава да помисли - няма цял живот да самува я!...

...Не мина дълго време и Гана се премести да живее при Дочето, за когото по-късно щеше да каже:

- Иди му се надявай, че той бил всичкото чиляк!...

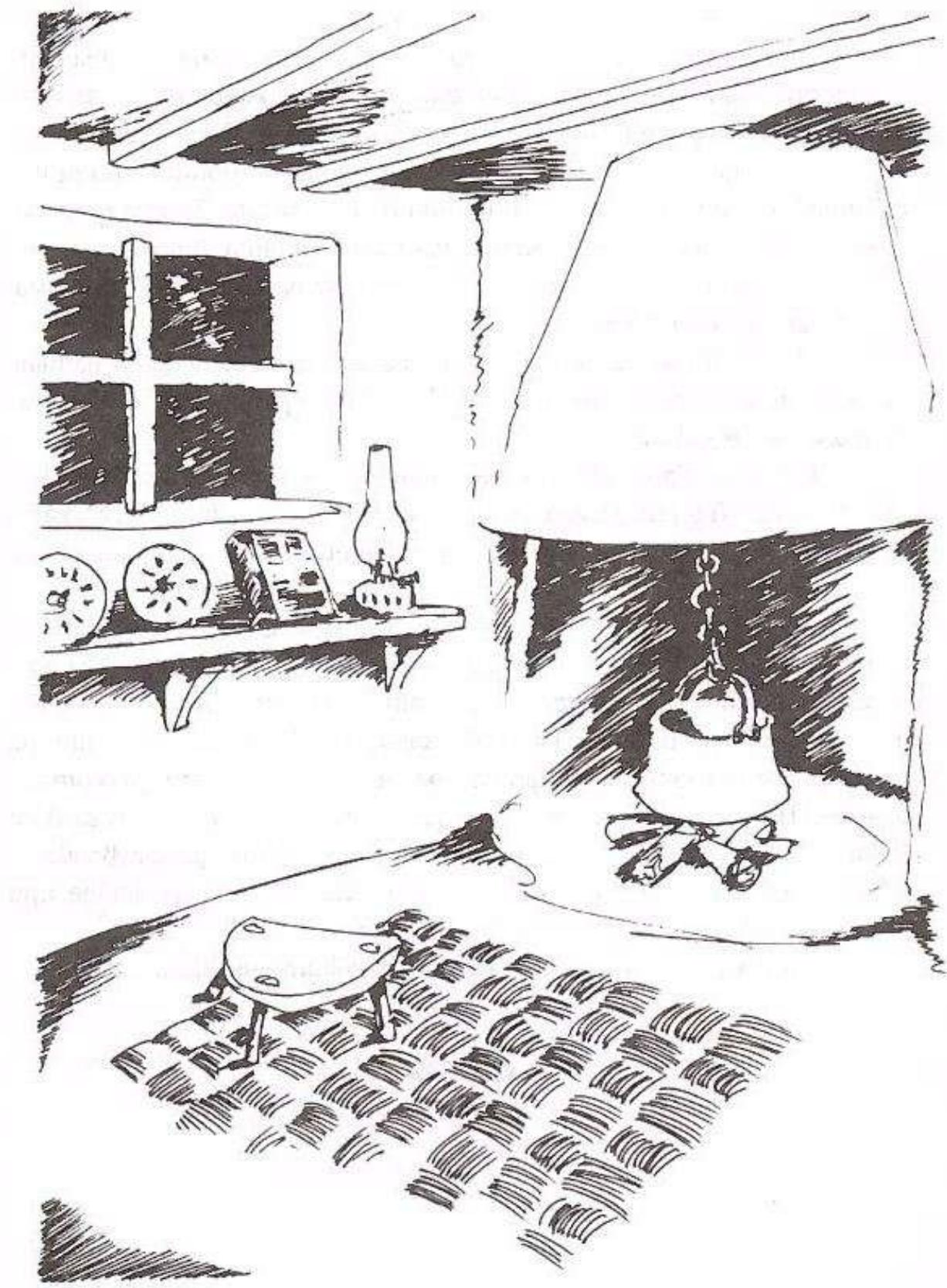

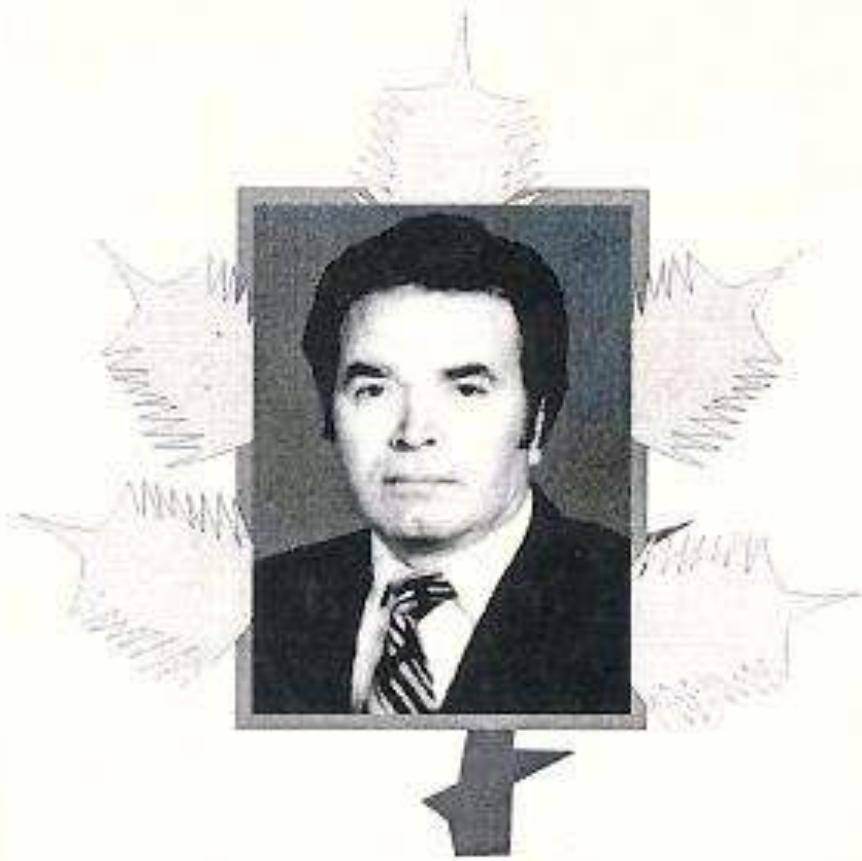
рис. Атанас Зоев

Съдържание

Аз отивам да паса!.....	3
А него без петали ли да го върна?.....	4
Ах, какъв въртел!.....	5
Без това щях да ги вадя!.....	6
Беше, ама съм сакъ!.....	7
Болестта на Станка.....	8
В едно огледало да се оглеждаме!.....	8
Вода да ти стопли, еша ѝ няма!.....	10
Всичкото чиляк.....	11
Възгец, ба майсторе!.....	14
Гледачът на богите.....	14
Двойно счетоводство.....	15
Дралчо Барсарама.....	17
Дъвчи ба, дявол да го вземе!.....	18
Жив зян.....	19
Изчезналият коцкар.....	20
Има и друго клоше!.....	21
И моята Пена е мъстия!.....	22
И ти ли, ба?.....	22
Каквото викнало, такова се обадило.....	24
Карай наред!.....	24
Кое по-напред?.....	25
Колко е т'ва, ба!.....	25
Майната му, госпожице!.....	26
Навикът.....	29
Полският пазач.....	28
Много работа си ми оставил!.....	30
Не ме издавай, чак!.....	30
Нещастието идва внезапно.....	31
От краденото файда няма!..	32
От лимондемо!.....	33
Опело приживе.....	33
От там никой не крае!.....	34

Писмото.....	35
Поговорката на пастиря.....	36
Прегрешение последно.....	37
Само аз ли да се ядосвам!.....	38
Сапът.....	41
Сodenото топче.....	42
Спри, защото аз пък тебе ще ударя!.....	43
Стига рева, ба!.....	44
Те такива работи, момче!.....	45
Ти можеш да умреш!.....	46
Това пък е от мене!.....	46
Тя много се удря, бре!.....	47
Хармански петел.....	48
Хеле, пак ша платя!.....	49
Човек за всичко.....	50
Чунким не си знаем мискинлициите!.....	50
Яжте, отзаде ми има още!.....	52

Никога не е късно за нещо добро!

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Vasil Sestov". The signature is fluid and cursive, with a prominent 'S' at the beginning and a 'v' at the end.